

Alfonz Gspan

PREŠERNOV PREVOD
GRÜNOVE BENEČANSKE TROJKE*

Da, knjige imajo čudno usodo. To velja tudi za znamenite rokopise; vendar so njih pota navadno še vse bolj zamotana. Človek bi komaj verjel, da je zdaj pač menda vendar že res poslednja skupina tistih prešernian, ki so pripadala pesnikovi literarni zapuščini, znanosti na prosto uporabo šele od srede preteklega leta,¹ torej ko je minilo že debelih sto let od Prešernove smrti. Tako je čas, ki mu zlepa česa trajno ne prikriješ, slednjič vendarle prelomil tisti »kulturni pečat«,² ki je preprečeval našim razlagalcem Prešerna, da bi v celoti rešili vprašanje njegove ostaline.

Največ si je dal s temi problemi opravka pokojni Avgust Žigon. Dotikal se jih je večkrat, leta 1920³ pa je že tako globoko posvetil v to temò ugank in skrivalnic, da bi nam jo skoraj že dodobra pregnal, ko bi mu »čuvaj Bleiweisove zapuščine«

* Razprava je bila napisana za Ramovšev zbornik Slavistične revije.

¹ Po uvidevnosti potomcev dr. Janez Bleiweisa, zlasti dr. Mirona Bleiweisa, je pridobila NUK dne 26. marca 1949 med drugim gradivom iz Bleiweisove literarne zapuščine Prešernov rokopis soneta *An böser Wunde leidend...* (Obj. LZ 1902, 62), dne 15. avg. pa še ostanek Prešernove literarne zapuščine, in sicer: a) [Božje in hudičeve hiše = Ljubljancem.] Po gerški meri. (Obj. LMS 1875, 155); — b) Benečanska trójka; — c) [V spominj Andréja Smoléta.] Incip.: Tréšla v bagátstva nesréče je stréla... Explic.: Dólgó Smoléto v spominj nàj živí!; — č) Od svéte Smárne góre (na istem listu ko c); — d) Die »Einbildung« (pesem neugotovljenega avtorja, neznane roke, z datumom 10. okt. 1834; ta kos je bil do zdaj vsaj po naslovu že v evidenci, toda veljal je za izgubljenega); — e) prepis neznane roke 2. oktave Schillerjeve pesmi *Die Ideale* (na istem listu ko d); — f) Anastasius Grün: *Venetianer Trias* (roka ni dognana); — g) Mathias Zhóp (curriculum vitae, pismo neugotovljene roke; tudi ta rokopis je bil že v razvidu, a se je zdelo, da je izgubljen); — h) *Verzeichniß einiger Schriften aus dem Verlaße des sel. Dr. Prešerin* (seznam dela Prešernove literarne zapuščine, važen zlasti zato, ker zdaj vemo, da se prav nanj nanaša tisto staro rdeče štetje, ki so z njim opremljeni nekateri kosi Prešernove zapuščine; roka ni ugotovljena). — Sem pa ne gre šteti Prešernovega pisma Bleiweisu z dne 21. jan. 1847, prispelega v NUK tudi 26. III. 1949 (obj. LZ 1902, 704—5). To pismo je del Bleiweisove korespondence in sodi v njegovo, ne pa v Prešernovo zapuščino.

² Gl. Žigon, LZ 1920, 750.

³ Dr. Avgust Žigon: Korytkova pogodba z Blaznikom iz leta 1838. (Prispevek k Prešernovi literarni zapuščini.) LZ 1920. — Prvi pa je pokazal na potrebo po razčiščenju tega vprašanja Prijatelj v razpravi Bleiweis — izdajatelj Prešernove zapuščine, LZ 1902, 543, 704.

ne bil zaklepal vrat do zadnjega svetišča, ali pa ko bi bil le-ta sam razglasil, kaj hrani v njem. Toda Žigonov javni poziv je ostal prav tako neuslišan kakor Kidričevo svarilo:⁴ »Znane in neznane lastnike Prešernovih in prešernovskih rokopisov ali tiskov, ki še niso v razvidu in na uporabo, bi rad opozoril na dolžnost, da se utegne prevreči v greh proti narodu, ako si tudi v pomembnih prilikah preslišal njen klic.« Ta prispevek ne more, niti ne poskuša zajeti celote vprašanj, tičočih se Prešernove zapuščine, to utegne kdaj kasneje storiti obsežnejša študija; obravnavati hoče le eno vprašanje s tega področja, predvsem pa spraviti v evidenco do danes nepriobčeno inačico ene Prešernovih pesmi.

Zanimivo je, da ni Žigon, ko je razpravljal o Prešernovem prevodu pesmice Anastazija Grūna Venetianer Trias,⁵ postal pozoren na dejstvo, da Bleiweis, omenjajoč Prešernov rokopis Tri shēlje Anaftasija Selēnza, uporablja razen tega naslova še naslov Benečanska⁶ in Benečanska trojka.⁷ Kako da se do danes nismo vprašali, od kod vendar Bleiweisu ta naslov? Ali ga je mar dobil pri Prešernu in nam ni povedal — kje, ali pa ga je po nemški predlogi ustvaril sam, da bi morebiti popravil pesnika?

Odgovor na ta vprašanja leži v zgodovini Prešernove zapuščine. Kratek njen pregled, osvetljen po Žigonu in dopolnjen s kasnejšimi dognanji, je takšen:

1. Dne 8. februarja 1849 je Prešeren umrl. Kolikor niso njegovih spisov — seveda le literarnih in drugih zasebnih, ne pa tudi pravnih⁸ — uničili že, ko je umiral,⁹ so najbrž po prihodu brata Jurija na pogreb ter z njegovim dovoljenjem izročili pesnikovo zapuščino dekanu Jožefu Dagarinu, da jo pač pregleda in izloči vse, kar bi v njej ostalo še »pohujšljivega«. Tega gradiva je bilo, namreč knjig in rokopisov, za veliko rjuho.¹⁰ Po testamentaričnem določilu bi morali priti tudi pesnikovi rokopisi, njegova zasebna korespondenca in podobno v last njegovih glavnih dedičev, otrok Ernestine in Franca Jelovška, čeprav testator tega ni posebej naročil. »Vermögen besitze ich ohnedieβ keines, sollte aber doch etwas zurückbleiben, so sollen dasselbe die zwey Kinder beerben...«¹¹ Kako le bi bil mogel pesnik v tistem stanju, dva dni pred smrtjo, po dolgih mesecih telesnega in duševnega trpljenja, izčrpan in ubit, misliti, da bodo kdaj njegovi rokopisi predstavljali kako gmotno vrednost, ki bi utegnila koristiti njegovima otrokoma! Nezainteresiranost tedanje slovenske javnosti za take vrste vrednot se je na primer jasno pokazala ob knjigo-trškem odjemu prav njegovega življenjskega dela — Poeziji.

⁴ LdP 8. febr. 1946.

⁵ Sn 1915, 345—6; Sn 1916, 234—4.

⁶ N 2. maja 1866, str. 146.

⁷ LMS 1875, 155.

⁸ SR 1950, 46—7.

⁹ Viljem Killer Fr. Levcu dne 7. febr. 1878; Z 1879, 66—7; NUK, Ms 456, št. 76.

¹⁰ Levstikova pisma, str. 143.

¹¹ Ernestina Jelovšek, Spomini, str. 62; Žigon, Zap. akt Prešernov, str. 28.

2. Pred 7. marcem 1849, manj ko mesec dni po pogrebu, je prešlo iz Dagari-
novih »vse« rokopisno blago, pripadajoče pesnikovi literarni zapuščini, v Bleiwei-
sove roke in to na željo slednjega.¹² Urednik Novic si je torej kot umišljeni pesnikov
prijatelj in vodnik slovenskega naroda prisvojil tudi pravico, biti varuh Prešernove
zapuščine. Pri tem je dovolj značilno, da se ni domislil, da sodijo tudi Prešernovi
rokopisi in korespondenca med njegov »Vermögen« ter jih je zato dolžan izročiti
sodno postavljenemu varuhu otrok, advokatu Antonu Rudolphu. Danes se nam zdi
tudi čudno, da n. pr. sam varuh ni uveljavil pravic svojih varovancev, ko je iz objav
izvedel, da ima Bleiweis pesnikove še nepriobčene in druge spise. Po drugi strani
pa je spet res, da je najbrž prav takšno Bleiweisovo ravnanje rešilo vse to, kar
nam je danes ostalo od Prešernove zapuščine. Za karakteristiko odnosa med pe-
snikom in Bleiweisom je značilno, kako je le-ta ravnal z dragotinami, ki jih je prejel
kvečjemu le v varstvo, nikakor ne v last. Ni čutil potrebe, da bi jih primerno uredil,
popisal in dostojno varoval, če jih že ni hotel izročiti muzeju ali licejki, kamor so
se že takrat kdaj pa kdaj stekali tudi rokopisi. Nasprotno: ravnal je z njimi prav
po barbarsko in tako zapravljal ne le Ljubljancem in Zastavico, temveč še več
v Prešernovo zapuščino spadajočih rokopisov in tiskov. Odslej je bil večji del osta-
line dobrih 27 let v njegovih rokah. Le od časa do časa je po mili volji odprl
zakladnico in objavil kaj iz nje,¹³ ljudem pa, kakor so bili n. pr. Levstik, Stritar,
Jurčič, je nalašč nikoli ni odprl.

3. Ko je Levstik zbiral gradivo za novo izdajo Prešerna in bi bil rad spravil
na dan razen pesmi, objavljenih v Poezijah, še druge, je prišel le po zvijačni poti
do treh tekstov, ki jih je čuval Bleiweis. Do njih mu je pomagal časnikar Albin
Arko tako, da jih je izvabil iz Bleiweisove miznice, si jih prepisal, prepise pa dal
Levstiku.¹⁴ Po tej poti je dobil Levstik tudi Tri shélje Anaftasia Selênza, jih po
svoje »popravlil« ter priobčil v Klasju 1866¹⁵ s pripombo, da pesem dotlej še ni bila
natisnjena. Ob izidu Klasja so prinesle Novice kritiko¹⁶ in v njej, govoreč o Prešer-
novi zapuščini in njenem požigu, zatrjevale, da Dagarin ni ničesar Prešernovega
sežgal, sicer ne bi ostal v zapuščini vsebinsko spotakljivi prevod Grünove pesmi.
S tem argumentom se je spet izkazala Dagarin-Bleiweisova zvijačnost, ki jo je
Levstik bistro spregledal in to sporočil Jurčiču v pismu, pisanem med 10. in
20. majem 1866,¹⁷ češ Dagarin je Tri shélje pač »nalašč prinesel Bleiweisu, da

¹² N 6. jun. 1866, str. 186.

¹³ N 7. III. 1849; N 14. III. 1849; Pravi Slovenec 17. IX. 1849, str. 217; Blei-
weisov Koledarček slovenski 1852, 25–6; Bleiweis, Zlati Klasi, 1863, 74–7; LMS
1875, 155, 157–177.

¹⁴ Sn 1915, 351.

¹⁵ Str. 224–5.

¹⁶ N 2. in 9. maja 1866.

¹⁷ Gl. op. 10.

bi od sebe odvrnil vandalski sum, katerega si je gotovo čutil za petami; in to pesem je lahko prinesel nesežgano brez škode svoje zelotske vesti, ker je le prestava, katero tudi kdo drug po Prešernovi smrti brez te prestave lahko zvrši, in original mladina tudi brez prestave lahko bere«. In res: prepis originala, pisan kdo ve če ne prav z Dagarinovo roko, se je zdaj našel v Prešernovi zapuščini.¹⁸

4. Dne 1. decembra 1872 je Bleiweis na čitalniški besedi, prirejani za Prešernov rojstni dan, predaval o pesnikovi zapuščini.¹⁹ Zakaj si je izbral prav to temo, ne vemo. Sam pravi, da je bil naprošen. Po predavanju je obljubil »nepozabljivemu svojemu prijatelju dr. Costi«, da mu za Letopis Matice, čigar urednik je bil Costa, izroči članek o tem vprašanju. Toda Bleiweisa so »obilni posli ovirali dosihdob rešiti prijatelju dano obljubo«, zato je res priobčil v LMS 1875 poročilo z naslovom Literarna zapuščina doktorja Franceta Prešerna, da se je oddolžil spominu med tem umrlega Coste. Pri tej priliki je kakor 1866 ob izidu Klasja očitno pokazal antipatijo do Prešerna, zmanjšujoč pomen njegove zapuščine, češ »taka je pač pogostoma z literarnimi zapuščinami; marsikak pisatelj velja za Kreza literarnega, — ko pa umrje, morajo se razlogi iskati, s katerimi se zakriva spodletela nada!« Opisal je — toda ne vestno in tudi ne pošteno — zapuščino ter priobčil iz nje po eno slovensko in nemško Prešernovo pesem, odlomek iz Korytkove poljske pesmi in več kosov Prešernove korespondence, večinoma v odlomkih. Dvoje se mi zdi značilno za ta članek: kako je varuh pesnikove ostaline ravnal z originali in koliko pojma je imel o Prešernovem opusu. Da si je prihranil delo, je kratko malo s pečatnim voskom pripečatil na svoj rokopis Prešernove originale in jih potem spet potrgal s podlage, a to tako surovo, da je poškodoval papir Prešernovega rokopisa, v enem primeru celo tako hudo, da je ostal na Bleiweisovem rokopisu še vedno pripečaten košček Prešernovega teksta.²⁰ Na str. 156 svojega poročila našteva med drugim

¹⁸ Gl. op. 1, točka f.

¹⁹ Osnutek predavanja je ohranjen v Bleiweisovi zapuščini (NUK, MS 876, I 3). Tekst predstavljajo le naslednje iztočnice: »72 let — rodil | ko je dobila Slovenija ... (nečitljivo) pesnika. | Čitalnica obhaja — | mi željo izrekli — iz zapuščine | Kriva misel — — | a) zadnja leta ni složil nič (jaz to vem) | b) da bi dekan Dagarin sežgal | ni res — a) Dagarin ni rigorist | b) ako bi sežgal, gotovo nekateri. | Lahko toda rečem: to je vse.« Nato sledijo naštetih Prešernovi rokopisi, razporejeni v dve skupini (Slovenske, Nemške.) Pod številko 5 v skupini slovenskih, z bohoričico pisanih, stoji: »Tri želje Anast. Zelenca (Benečanska trojka) | (Venečianer Trias)«.

²⁰ Leta 1905 je prišel v licejko s Prešernovo zapuščino tudi avtograf 3. soneta Des Sängers Klage (Ihr hörtet von der Zwerge...), ki mu na dveh mestih manjka košček teksta (Ms 471, št. 20). Lani pa je dobila NUK tudi ta drobca, in sicer pripečaten na list 4' Bleiweisovega rokopisa. — Bleiweis je torej dajal v tiskarno kar pesnikove rokopise in zato ni čudno, da n. pr. rokopisov Ljubljancem in Zastavice danes v zapuščini ni, četudi ju je Bleiweis dobil od Dagarina in nato objavil v N. Izgubila sta se pač v tiskarni že 1849. Zato je bil 1875 bolj previden: na svoj rokopis je zapisal, naj mu tiskarna rokopis s pesnikovimi originali vrne.

dva Kastelčeva soneta; v resnici pa gre za Prešernove sonete, toda v Kastelčevem prepisu, in ne le za dva, marveč za tri, namreč Blo Mojzesu je nekdanj naročeno... Oči so le per nji v deklét ble sredi... in Kadar obupa učenost zdravnika... Da tu ne gre za kako slučajno pomoto, marveč za Bleiweisovo nevednost, dokazuje n. pr. osnutek predavanja iz leta 1872 in tam našete Prešernove pesmi. Omenim še, da se od objave v LMS dalje veleče gotovo napačna trditev, da je revolucionarni »Spiew patriotów polskich« Korytkov, nastala pač zato, ker so rokopis pripisovali samo zaradi poljščine po krivem Korytku. A najvažnejše, kar zadeva ta Bleiweisov članek, je, da seznam kosov, ki naj bi jih vsebovala Prešernova zapuščina, ni zanesljiv: v njem so našeta dela, ki jih kasneje v zapuščini ni bilo več najti, medtem ko so se med papirji našli rokopisi, ki jih v seznamu ni, prišli pa so na dan tudi deli zapuščine, ki so bili 1875 še v njej, seznam pa jih ne navaja in si jih je Bleiweis meni nič tebi nič prisvojil. Danes vemo, da sta bila v Prešernovi ostalini tudi dva teksta, ki nas tu posebej zanimata, namreč z bohoričico pisane Tri shélje Anaftasia Selénza in z gajico pisana Benečánska trójka, oba pa pesnikova avtografa.

5. Še poltretje leto, pa bi bil Bleiweis postal pravni lastnik Prešernove literarne zapuščine. Priposestvoval bi jo namreč bil, saj bi bila v njegovi posesti 30 let in je z objavami opozarjal nanjo, lastnik pa ni uveljavil svoje pravice. Toda prišlo je drugače. Opozorjena po prijatelju Radoslavu Razlagu, da si Bleiweis nepostavno prisvaja ostalino, ki ima do nje pravico le pesnikova hči, se je Ernestina, živeča na Dunaju, a poučena o Bleiweisovem samodržstvu, zatekla k ostremu, vendar edinole učinkovitemu sredstvu, da pride Bleiweisu do živega. Najela je dunajskega advokata, Kranjčana dr. Ferdinanda Pogačnika, in ta je januarja 1876 v Ernestininem imenu terjal od Bleiweisa Prešernovo ostalino. Trdokožnemu, kakor je Bleiweis bil, pa se ni nikamor mudilo. Dal je popisati tiste sestavine, ki jih ni mogel utajiti, ker so bile že znane iz njegovih objav, odbral nekaj rokopisov zase, izločil nekaj pisem, jih uničil in napisal dve novi ter jih podtaknil zapuščini,²¹ nato pa odposlal sveženj okoli 1. junija 1876 na Dunaj. Toda vso zapuščino, kolikor je je dobil od Dagarina? Kdor je Bleiweisa poznal, bi o tem podvomil prav tako, kakor je podvomil n. pr. Razlag, ko je pisal Ernestini dne 10. marca 1877: »Möglich, daß Ihnen von Laibach auch nicht alles eingesendet wurde, was darauf Bezug hat, weil der ‚große Vater der Nation‘ seine Mücken haben muß.«²² Danes vemo, da je bil v pošiljki na Dunaj rokopis Tri shélje Anaftasia Selénza, opremljen z modro številko 5, medtem ko je rokopis Benečánske trójke ostal še vedno in kljub vsemu pri Bleiweisu v Ljubljani, ker je pač res imel »veliki oče naroda« takrat takšne muhe.

²¹ Prijatelj: Bleiweis — izdajatelj Prešernove zapuščine, LZ 1902, 543—6, 704—7.

²² R. Razlag Ernestini Jelovškovi, LZ 1920, 617.

6. Med 6. novembrom 1876 in 10. marcem 1877 je Ernestina poslala večino očetovih reči, ki jih je dobila od Bleiweisa, Razlagu v Brežice.²³ Ker je bila dolžnica Pogačniku za pravno intervencijo, mu je poravnala dolg s tem, da mu je izročila očetov rokopis Pešem od sidanja zerkve na Shmarni gori,²⁴ obdržala pa je vsaj tri Auerspergovna pisma Prešernu in tudi Tri shêlje. Tako sta bila izločena iz Prešernove zapuščine oba rokopisa, nastala na osnovi Grünove Venetianer Trias.

7. Dne 16. julija 1877 se je Ernestina pripeljala s stricem Martinom Jelovškom v Ljubljano in se še isti večer seznanila z Levstikom. Ta se je že dolga leta ukvarjal s Prešernom. Jasno je, da se je v mnoge pogovore o Prešernu vplela tudi njegova zapuščina, in Levstik je Ernestino pregovoril, da je, sicer s težavo, zahtevala od Razlaga ostalino nazaj. Dobila jo je res dne 7. julija 1877 in jo že naslednjega dne izročila Levstiku. Ta pa ni dobil Treh želja, saj jih je imel v Arkovem prepisu, in natanko leto dni kasneje je Ernestina podarila ta rokopis s svojim posvetilom nekemu v Mariboru. Kdo bi to bil, bi utegnil vedeti zdajšnji posestnik tega avtografa in njega prvi priobčevalec.²⁵ Rokopisa, ki nam zanju tu gre, sta torej šla že 1876 vsak svojo pot. Eden (Tri shêlje) blodi še danes po svetu, drugi (Benečanska trójka) pa je lani srečno pristal v NUK.²⁶ Medtem pa je glavni del Prešernove literarne zapuščine še leta krožil iz rok v roke. Po Levstikovi smrti 16. novembra 1887 sta jo dobila Emil Gutman in Josip Starè ter jo tri tedne kasneje izročila Frančišku Levcu. Ta je posredoval, da jo je za 200 gld. odkupil Ernestini v korist založnik Otomar Bamberg, in jo hranil pri sebi, dokler je ni izročil 13. februarja 1896 Luki Pintarju. Z njim se je preselila v Novo mesto, se čez dve leti vrnila spet v Ljubljano, nato pa 1905 kot Bambergov dar prišla v licejko, kjer jo je po prvi svetovni vojski uredil in katalogiziral pokojni Avgust Pirjevec.²⁷

Takšna je torej bila, ob kratkem povedano, usoda Prešernove ostaline ter z njo Treh želja in Benečanske trojke. Tu za primerjavo njuni besedili:

²³ LZ 1920, 667.

²⁴ Sn 1916, 234.

²⁵ Pavel Strmšek, Prešerniana, LZ 1937, 181 sl.

²⁶ Zadnji zasebni posestnik tega dela Prešernove zapuščine je bil dr. Josip Tomišek v Celju.

²⁷ NUK, Ms 471. Po letu 1905 je bila namreč presignirana (prej Ms 392). Danes, ko ji še ni priključen novo pridobljeni del, šteje 59 enot, razdeljenih na naslednjih sedem skupin: I. Prešernove pesmi, pisane z bohoričico; II. Prešernove pesmi, pisane z gajico; III. Prešernove nemške pesmi in prevodi; IV. Pesmi drugih piscev; V. Dopisi Francetu Prešernu; VI. Razno; VII. Pozneje dodano Prešernovi zapuščini.

Prešernov prevod Grünove Benečanske trojke

Tri shêlje Anaftasia Selênza. ²⁸	Benečánska trójka. ²⁹
Ak shêlje bi veljále kěj, Bi shêlil tri rezhi: Deklizh bel, zhéren far, konjizh, Bilé bi shêlje trí.	Ak kěj veljále bi željé, Tri želil bi reči: Deklič bel, čeren far, čolnič, Bilí bi móji tí.
»Zhimú, povéj bi bíl deklizh?« »Par mène vefelí, Ne de bi mólil, al sdihval, Dvéh k tému tréba ní.	»Čimú, povej, bi bíl deklič?« »Po dvá me veselí, »Ne, de bi mólil, al zdihval, Dvéh k tému tréba ní.«
»Zhimú, povéj bi bil ti far?« »Savòlj lohké vestí, Ak vézhkrat šta po dva samá, Lohká fe kěj sgodí.	»Čimú, povéj, bi bíl ti far?« »Zavòlj lohké vestí; »Ak věčkrat sta po dvá samá, Se lóhka kej zgodí.«
»Zhimú, povéj bi bíl konjizh?« »De jáhal bi vse dní Od déklize do fárja kje, Od tam špet k ljúbizi.«	Čimú, povéj, bi bíl čolnič?« »Vozíti se vse dní Od déklice do fárja kje, Od tam pred njé očí.

Kdaj bi se bil Prešeren lotil prevajanja Grünove pesmi Venetianer Trias? Žigon in Kidrič odgovarjata na to vprašanje takole: prvi pravi 1838 do 1844,³⁰ drugi pa 1838 do 1839 (?).³¹ Žigon opira spodnjo mejo na dejstvo, da je Venetianer Trias izšla prvokrat v Grünovi pesniški zbirki Gedichte v začetku zime 1837, takoj nato pa v drugi izdaji za veliko noč 1838, zgornjo pa na to, da je Prešeren opustil boho-ričico nekako pod konec 1844.³² Kidrič sprejema Žigonov terminus ante quem non, terminus post quem non pa pomika bliže prvemu, spravljajoč prevod z zvezo pač z dejstvom, da je življenjsko občutje, ki veje iz prevoda, ustrezalo pesnikovemu duševnemu stanju, ko je doživljal z Ano čase srečne ljubezni. Ugovarjati tem argumentom ne kaže, dokler nam ne pridejo v roke trdni dokazi.

Toda prav tako težko bi bilo z nasprotnimi dokazi ovreči naslednje sklepanje. Grün je spesnil ciklus Erinnerungen an Adria, katerega sestavni del je pesem Ve-

²⁸ Objavljeno po fotografskem posnetku, ki ga hrani NUK (Ms 700, št. VI).

²⁹ Objavljeno po rokopisu v NUK (Inv. št. 56/49). Pesnikovi popravki — kar je črtal sam, je tu med oglatimi oklepaji — so v naslednjih vrsticah: 4. [Ti] Bilí bi móji [bi bili.] tí.; 6. [V dvéh bíl'] Po dvá me [vefe] veselí.; 11. Ak věčkrat [I] sta [samá] po dvá samá.; 15. Od déklice [,] do fárja kje. — Naglas na predzadnjem zlogu 7. verza je gotovo pisna napaka. Format papirja 138 × 203 mm; papir srednje močan, bel; črnilo dobro, temnorjavo; pisava jasno čitljiva. Rokopis dela zaradi popravkov in nedoslednosti v ločilih (gl. 6., 7., 11. in 16. verz) vtis koncepta.

³⁰ Sn 1916, 233.

³¹ LZ 1935, 310; Prešeren I, str. VII.

³² SR 1950, 47.

netianer Trias, že 1829,³³ v zvezi s svojim popotovanjem po ozemlju od Alp do Jadrana pa od Soče do Gorjancev.³⁴ Prešeren in Anton Aleksander grof Auersperg sta se poznala že od 1823, ko je prišel le-oni za vzgojitelja v Klinkowströmov zavod, medtem ko je bil le-ta v istem zavodu gojenec od 15. junija 1819 dalje.³⁵ Odnosi med njima so bili v tem času prijateljsko zaupljivi. Poglobljalo jih je skupno zanimanje za leposlovje, predvsem pa dejstvo, da je učitelj, ki je bil sam že literarno delaven, spoznal učenčev pozitivni pesniški talent. Prijateljsko pristrčni so morali biti njuni odnosi tudi še v prvi polovici tridesetih let. Tako je na primer Prešeren dobro vedel, da se za psevdonimom Anastasius Grün od 1829 skriva »Turjačan« in da je nepodpisani avtor v Hamburgu izišle protirezijske pesniške zbirke *Spaziergänge eines Wiener Poeten*, ki se je za njenega avtorja močno zanimala Sedlničkega policija, tudi A. A. Auersperg. Gotovo sta ob tem času Prešeren in Auersperg osebno občevala, kadar se je grof mudil v Ljubljani in se udeleževal družabnih prireditev v Kazini, ali pa ko je Prešeren obiskoval Smoleta, od 14. januarja 1833 lastnika gosposčine Prežek,³⁶ in se spotoma ustavljal na Draškovcu pri duševno bolnem prijatelju Antonu Feliksu Trenzu, pa tudi pri Grünu na Šrajbarskem turnu blizu Krškega. Če drži, da je Grün poklanjal svoje knjige Prešernu,³⁷ bi ne bilo nič čudnega, če bi dobil le-ta naravnost iz avtorjevih rok prepis še neobjavljene Venetianer Trias in bi jo prepesnil, saj se je že leta prej ukvarjal s takšnim delom. Po vsebini so Tri želje bliže občutju, ki ga izžareva n. pr. romanca *Hčere svèt* iz leta 1828 ali 1829, kakor kateri si bodi drugi Prešernovi pesmi. Če pa je Auersperg pozimi 1836—1837 tožil, da najde v Ljubljani komaj enega človeka, »ki bi mogel zapustiti površino konvencionalne vodne gladine ter se nekoliko globlje potopiti«, je to znamenje, da sta se morala odvetniški kandidat in aristokratski fevdalec v tem času drug drugemu že precej odtujiti, dasi si še dopisujeta.

Pomenljivo pa je, da se je Prešeren ukvarjal z Venetianer Trias dvakrat, in to v različnih dobah. Prva inačica, tista, ki ima naslov *Tri shëlje Anaftasia Selënza*, je res bolj prepesnitev kakor prevod. Na to je opozoril že Levstik³⁸ z omembo, da je Prešeren nadomestil beneško gondolo s konjičem, kar je za njim takole povzel Žigon: »Prešernu je pesmica tako zelo ugajala pač zaradi svojega epigramatskega dovtipa, pa jo je... ne le prevedel v svoj jezik, ampak *presadil* v svoj miljé, po-

³³ Podatek imam iz meni dostopnih izdaj Grünovih *Gedichte*. Sedma izdaja iz 1847 n. pr. ima to letnico na str. 57; medtem ko je prva izdaja iz 1837, ki jo hrani knjižnica NM (sign. 14 233), še nima.

³⁴ E. Castle, *Anastasius Grüns Werke I*, str. XXIX.

³⁵ Castle o. c., str. XXIII. Več o teh odnosih gl. Kidrič, *Prešeren II*, 60, 145, 149, 285 sl.; *Prešernov album* 296.

³⁶ J 30. maja 1926.

³⁷ Kidrič, *Prešeren II*, 149.

³⁸ LZ 1881, 428 sl.

domačil jo iz visoke, nam tuje aristokratske sfere v kmečki (danes bi rekli 'agrarni') naš kranjski svet.³⁹ Prav ta misel pa izziva nasledajo: kaj če ni prepesnitev po prešernovsko zafrkljiva aluzija na to, da je moral petindvajsetletni žlahčič po končanih pravnih študijah v Gradcu zapustiti prijateljsko, literarno in žensko družbo na Dunaju, se odpovedati za zdaj zabavnim popotovanjem in se lotiti gospodarstva kot novi lastnik zanemarjenega in prezadolženega fevdalnega veleposestva na Dolenskem, »sicer v krasni pokrajini, toda skoraj bliže najbližjemu turškemu paši kakor pa dobro založeni knjigarni.«⁴⁰ Ta verzija, ki nas po humorističnem naslovu opozarja, da jo moramo vzeti za hudomušno priostreno strelico, izproženo proti avtorju Venetianer Trias, češ: »Tvoje želje so to, Anastazij Zelenec!«⁴¹ — nas torej časovno postavlja vsaj v sredino tridesetih let. S podobnimi argumenti kakor v leta 1838—1839—1844 lahko datiramo Tri želje v leta pred 1835. Ali drugače povedano: čas nastanka te Prešernove prepesnitve bo ostal labilen, dokler se komu ne posreči odkriti trdnejših osnov za datiranje, kakor smo jih uporabljali v zvezi s tem prevodom doslej.⁴²

Ko že razpravljamo o usodi te verzije, se spomnimo, da je Levstik, ko je pesem prirejal za Klasje, trikrat nadomestil Prešernov izraz far z izrazom pop in da je ta »popravek« zašel tudi v Kidričevo kritično izdajo Prešerna,⁴³ ker pač avtentični tekst pesmi takrat še ni bil na uporabo. Besedo pop srečamo sicer tudi v Poezijah.⁴⁴ Značilno pa je, da je Prešeren med redigiranjem Poezij sam omahoval med izrazoma,⁴⁵ znamenje, da je morala prav okrog leta 1845 beseda far dobivati zaničljiv pomen. Levstik se je hotel izogniti žaljivki, medtem ko je bila beseda far vsaj v Prešernovih mladih letih v tem pogledu še indiferentna. Četudi je torej ta Levstikov popravek samovoljen in zato neupravičen, vendarle ni kar tjavdan vzet iz besedja, ki bi ga Prešeren ne bil uporabljal.

Drugo varianto, Benečansko trojko, pa je treba glede na črkopis postaviti v leto 1845, in sicer v njega prvo polovico. Dokaz za to vidim v tem, da pesniku tako pogostoma uhajajo med češko-ilirske črke šele prav pred kratkim opuščeni Bohoričevi

³⁹ Sn 1916, 234.

⁴⁰ Castle o. c., str. XXXII.

⁴¹ Slodnjak tega humorja ni opazil, ko je zapisal v Sodobnosti 1935, 481: »Naslov Tri želje Anastazija Zelenca je napačen. Glasiti bi se moral Tri Želje. (Anastazija Zelenca.), ker ne gre za Grünove želje, marveč za prevod njegove pesmi.

⁴² Če nam tudi jezikovni in slogovni prijemi odpovedo, kakor n. pr. v tem primeru, bi nas morebiti približala resnici še znanstvena analiza pisave, če bi nam veččak na osnovi razmeroma obilnega gradiva hotel izdelati grafološki ključ za Prešernove avtografe.

⁴³ Prešeren I, 221.

⁴⁴ Lenora, 22. kitica.

⁴⁵ Glej tiskarsko-cenzurni rokopis Poezij (faksimile), str. 72. Tako tudi v revizijsko-cenzurnem rokopisu na str. 70.

znaki. Toda v tem primeru ne gre za prepis prej obravnavane inačice, marveč za nov tekst — za prevod. Morebiti ga je mislil pesnik kje objaviti, zato je hotel ostati čim bliže originalu. Kakor je spreminjal svoje naziranje, kako obravnavati ljudske pesmi — sprejel je načelo: ostani zvest originalu in ga ne izpreminjaj — tako je tudi tukaj zavzel drugo stališče do predloge kakor ob prepesnjevanju Treh želja. Morebiti ga je zamikalo še ob Venetianer Trias, tej pesniški igracki prijatelja iz mladih let, preizkusiti moč materinega jezika ter svoje izrazne sposobnosti. Najdba te variante pa odgovarja tudi na vprašanje, od kod Bleiweisu naslov Benečanska, oziroma Benečanska trojka. Izposodil si ga je iz Prešernovega rokopisa; ker pa je zamolčal, da je rokopis v njegovih rokah, ga je tudi mogel utajiti.

Kar zadeva lepoto stran obeh inačic, ne morem dati prednosti ne tej ne oni. Prva, starejša, je mična zaradi sproščenosti in ker je čutiti iz nje nekaj osebnega: tisto hudomušno Prešernovo domiselnost, medtem ko je vrednost druge v zvestem in tenkočutnem prelitju oblike, vsebine in tona v slovenščino, dasi pri tem ni šlo za obogatitev našega prevodnega slovstva s kako pomembno umetnino svetovnega formata.

Résumé

Une partie de l'héritage littéraire de France Prešeren ne fut découverte que cent ans après la mort du poète, grâce à un heureux hasard, bien que les chercheurs eussent été, depuis longtemps déjà, sur la bonne trace. La partie la plus importante cependant de cet héritage était conservée depuis 1905 à la Bibliothèque Nationale et Universitaire de Ljubljana. C'est la découverte du nouveau matériel qui permettra une analyse approfondie du destin de l'héritage littéraire du poète. Parmi les nombreux problèmes à résoudre, l'auteur n'en choisit qu'un: le destin de la traduction de la poésie »Venetianer Trias« du poète autrichien-allemand Anastasius Grün par Prešeren. L'original date de 1829 et fut publié pour la première fois en 1837 dans le recueil poétique de Grün »Gedichte«. On admettait, jusqu'à présent, que Prešeren eût traduit, ou mieux, paraphrasé cette poésie entre 1838 et 1844 en lui donnant le titre »Tri želje Anastazija Zelenca« (»Trois désirs d'Anastazius Zelenec« — l'adjectif allemand »grün«, fr. »vert«, signifie en slovène »zelen«, d'où »zelenec« = béjaune). Ce fut Levstik qui, le premier, publia cette poésie dans le recueil »Klasje« en 1866. Pourtant cette version n'est pas authentique, elle n'est qu'un remaniement de Levstik. Le texte original de Prešeren ne fut publié qu'en 1937 d'après le manuscrit conservé, écrit dans la graphie de Bohorič. Le texte de Prešeren récemment découvert qui se trouvait jusqu'à présent parmi les papiers conservés de Janez Bleiweis, est écrit dans la nouvelle graphie tchéco-illyrienne que le poète avait adoptée définitivement en 1845. Il porte le titre »Benečanska trojka«. Une comparaison des deux textes prouve que la version nouvelle diffère considérablement de celle connue jusqu'à présent et qu'elle n'est pas une paraphrase, mais une traduction fidèle. L'auteur étudie le destin des deux manuscrits relativement à l'héritage littéraire entier de Prešeren en essayant de les dater. En s'appuyant sur les données biographiques relatives aux rapports personnels des deux poètes dont l'amitié re-

montait à 1823, l'auteur arrive à la conclusion que la paraphrase puisse être d'une origine plus ancienne que celle supposée jusqu'à présent. Quant à la traduction, il est hors de doute qu'elle est de quelques 10 ans postérieure à la première version. Pour ce qui est de la valeur poétique des deux textes, l'auteur considère que l'importance du premier consiste dans ce qu'il reflète de la personnalité du paraphrasteur, c'est-à-dire son humour, tandis que la traduction excelle par son exactitude, la finesse de son expression, de sa forme et de son style, bien que l'original ne représente pas une oeuvre d'art considérable.